

EPIISODE 1

เสียงวัยรุ่นสู่ข้อเสนอทางนโยบาย เพื่อสุขภาพทางเพศและอนามัย การเจริญพันธุ์สำหรับทุกคน

Good Practice

สารบัญ

4 บทนำ

8 บทที่ 1

ฟังเสียงที่แท้จริงของวัยรุ่น

20 บทที่ 2

การมีส่วนร่วมของวัยรุ่น
สู่การผลักดันเชิงนโยบาย

27 บทที่ 3

ความรู้สู่อคติและปัญหาสังคม

31 บทที่ 4

สื่อสร้างสิทธิ สื่อสร้างการ
มีส่วนร่วมคนหนุ่มสาว

บทนำ

ป

ประเทศไทยใน พ.ศ. 2564 อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในหลายมิติของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม หนึ่งในประเด็นเหล่านั้น คือเรื่องที่กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA) ให้ความสำคัญตลอดมา นั่นคือเรื่องของการพัฒนาและยกระดับสิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไปสู่ความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ตลอดจนคลี่คลายปมเหตุในประเด็นความรุนแรงบนฐานเพศ หากประเทศไทยสามารถพัฒนาสิทธิเสียงของวัยรุ่นให้เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายในเรื่องเหล่านี้ได้ เท่ากับเป็นการรับประกันความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะมีสุขภาวะที่ดี ส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัยภายในปี พ.ศ. 2573

สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับภาวะสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ในประเทศไทยนั้น มีการสำรวจข้อมูลจากสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในปี 2562 ทำการสำรวจในกลุ่มวัยรุ่นไทยในช่วงอายุ 15-19 ปี จำนวน 5 ล้านคน พบว่าปัญหาที่ยังคงน่าวิตกในสังคมไทย

คือการตั้งครรภ์โดยยังไม่มีความพร้อมในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่น โดยมีตัวเลขเกี่ยวกับอัตราการตั้งครรภ์ 2.5 แสนคนต่อปี ในขณะที่เยาวชนและวัยรุ่นร้อยละ 65 ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยมีเยาวชนและวัยรุ่นที่มีความรู้และนำมาใช้ปฏิบัติเกี่ยวกับการคุมกำเนิดระหว่างมีเพศสัมพันธ์ เพียง 1 ใน 3 โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้กลุ่มประชากรนี้มีอัตราการคลอดบุตรเฉลี่ย 1.2 แสนรายต่อปี ทั้งๆ ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในภาวะการตั้งครรภ์ คลอดบุตร รวมไปถึงสถานการณ์ภายหลังจากการคลอดที่จะตามมา

ด้วยจุดยืนของ UNFPA ในการดำเนินบทบาทในการเสริมสร้างให้ประชากรทุกคนโดยเฉพาะเยาวชนและวัยรุ่นเข้าถึงการคุมกำเนิดอยู่บนฐานสิทธิเพื่อเป็นก้าวที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง จึงได้เล็งเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวควรวางโครงการความร่วมมือต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครีเอช่ายที่เป็นสิทธิเสียงของเยาวชนและวัยรุ่น เพื่อเดินหน้าในภาคปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายยุทธศาสตร์สามด้านที่ทาง UNFPA ตั้งเป้าหมายไว้ นั่นคือ การลดอัตราการตั้งครรภ์และการคลอดในวัยรุ่น ยุติการเสียชีวิตของมารดาจากสาเหตุที่ป้องกันได้ และยุติการกระทำความรุนแรงบนฐานเพศทุกรูปแบบ โดยอาศัยกลไกในการผลักดันให้สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในเชิงนโยบายระดับประเทศ เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้ใช้สิทธิโดยชอบของตนสะท้อนความคิดเห็นต่างๆ ด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ดังนั้นเองแผนความร่วมมือครั้งที่ 11 ของ UNFPA (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย) และภาคีในประเทศไทยที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 จึงชูประเด็นการขับเคลื่อนต่างๆ ตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งเรื่องของสิทธิเสียงของวัยรุ่นคนหนุ่มสาว ผ่านการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะด้านนโยบายเรื่องสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ ในการประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นประจำปี 2562¹ ตลอดจนความร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับพันธมิตรองค์กรสื่อต่างๆ ทั้งสื่อกระแสหลัก ซึ่งได้แก่องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service) หรือ ส.ส.ท. และสื่อออนไลน์เพื่อให้ความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องแก่วัยรุ่น สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม สิทธิต่างๆ ในการจัดการและการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ซึ่งรวมถึงสิทธิของแม่วัยรุ่นที่ต้องได้เรียนต่อภายใต้การตัดสินใจของแม่วัยรุ่น และสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิสุขภาพทางเพศในกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นผนวกกับความร่วมมือของเครือข่ายพันธมิตรทั้งภาคเอกชนและการมีส่วนร่วมทางนโยบายระดับชาติจากกลุ่มวัยรุ่นทำให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาให้สุขภาวะทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นให้อยู่บนฐานสิทธิได้อย่างแท้จริง

1 <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER17/DRAWER002/GENERAL/DATA0002/00002366.PDF>; https://www.dcy.go.th/webnew/main/services/images/13_04_01.pdf

บทที่ 1

ฟังเสียงที่แท้จริงของวัยรุ่น

“ประเทศไทยได้ให้โอกาสกับทั้งวัยรุ่นหญิงและชายเข้าไปเป็นกรรมการระดับชาติ ซึ่งเป็นกรรมการในการกำกับทิศทาง และนโยบายการขับเคลื่อนงานในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในประเทศไทย ตรงนี้การที่เรามีกรรมการระดับชาติแล้วให้ผู้ใหญ่มาเป็นคนคิดทั้งหมด บางทีอาจจะไม่ครอบคลุมถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กและวัยรุ่นจริงๆ หรืออาจจะยังไม่ได้สะท้อนอีกหลายๆ เรื่อง จึงได้ให้วัยรุ่นใช้พื้นที่นี้เป็นอีกที่หนึ่ง ถึงแม้จะมีผู้แทนแค่สองคน แต่ก็สามารถให้ความคิดเห็นได้อย่างมีความหมายในเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น”

โยธิน ทองพะวา ประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย

ย

เยาวชน วัยรุ่น คนหนุ่มสาวคือกลุ่มเป้าหมายหลักของ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ดังนั้น การประสานความร่วมมือของทั้ง UNFPA และเครือข่ายจึงส่งเสริมให้ตัวแทนของวัยรุ่นทั้งชายและหญิงมีการประสานงานกับระดับภาครัฐและระดับนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมของผู้แทนเยาวชนและวัยรุ่นในการเข้าร่วมสะท้อนเสียงและสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะการใช้สิทธิของวัยรุ่นคนหนุ่มสาวภายใต้มาตรา 5 ของ พ.ร.บ.ฯ ที่เน้นให้วัยรุ่นมีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเองและมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับสิทธิอื่นใดภายใต้ พ.ร.บ.ฯ ฉบับนี้ ในการประชุมของคณะกรรมการฯ ทุกครั้ง จึงมีตัวแทนวัยรุ่นชายหญิงอย่างละ 1 ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างรอบด้าน

นอกจากการมีส่วนร่วมในเชิงกฎหมายแล้ว เยาวชน วัยรุ่น คนหนุ่มสาวยังมีพื้นที่ในการเสนอเนื้อหาที่สะท้อนเสียงของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยเพื่อรวบรวมให้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดย UNFPA (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ) ได้ประสานความร่วมมือกับสภาเด็ก

และเยาวชนแห่งประเทศไทย และการสนับสนุนจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) ทำการสำรวจ “เสียงเยาวชนและวัยรุ่นไทยเรื่องสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ภายใต้ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559” โดยกิจกรรมนี้เป็นการส่งเสริมให้วัยรุ่นตระหนักและเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเอื้อต่อการเข้าถึงสิทธิภายใต้มาตรา 5 ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

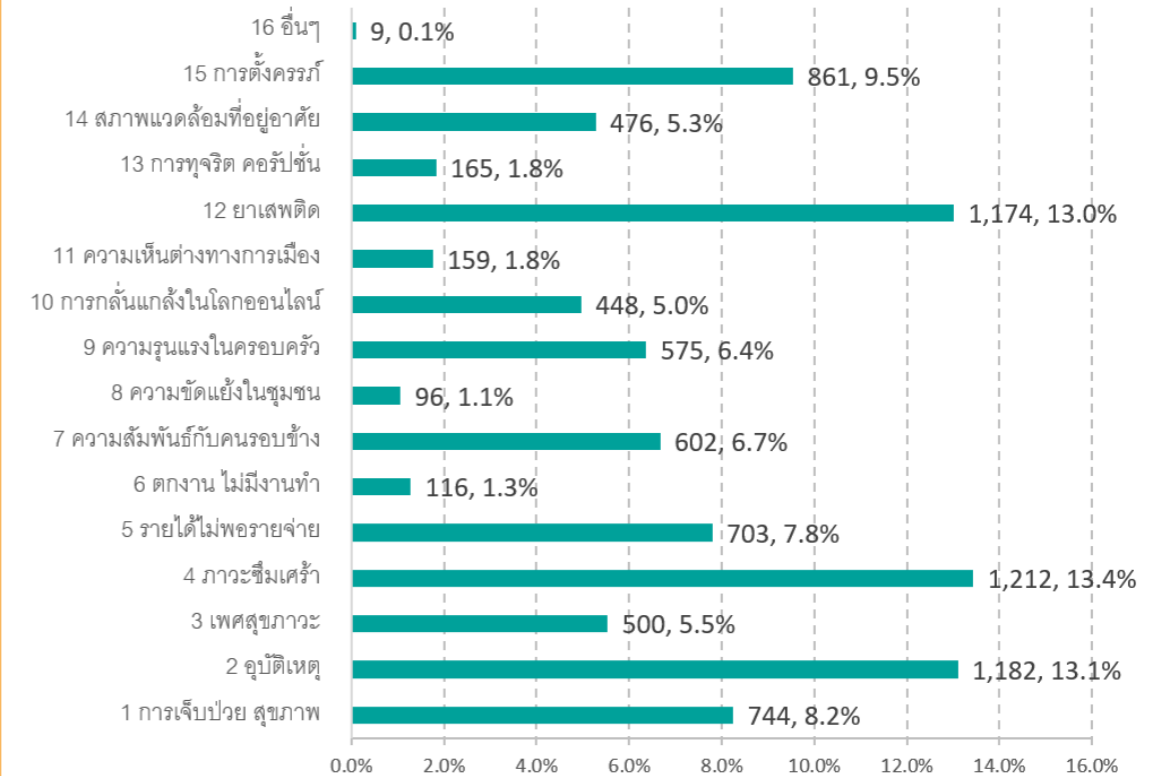
สำหรับการดำเนินกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าว เกิดขึ้นโดยอาศัยเครื่องมือด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของวัยรุ่น นั่นคือแอปพลิเคชัน C-Site ของไทยพีบีเอสเพื่อสำรวจความต้องการด้านสิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยวัยรุ่นสามารถร่วมกิจกรรมได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตและผ่านทางโทรศัพท์มือถือ แบบสอบถามที่ใช้เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของสำนักนักข่าวพลเมืองของไทยพีบีเอสและสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นตัวแทนของวัยรุ่นไทย ทำการสำรวจกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นในช่วงอายุ 10-25 ปี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ผลสำรวจความต้องการของน้องๆ วัยรุ่นเกี่ยวกับสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ภายใต้โครงการนี้ทำให้เห็นถึงความต้องการต่างๆ ของเยาวชนและวัยรุ่น เสียงสะท้อนจากน้องๆ เยาวชนและวัยรุ่นจำนวนประมาณกว่า 3,000 คนทั่วประเทศต่อสภาพปัญหาและความต้องการด้านสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์สรุปได้ 5 เรื่อง โดยสามารถประมวลจากแบบสอบถามได้ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้²

2 <https://thailand.unfpa.org/th/youth-voice>

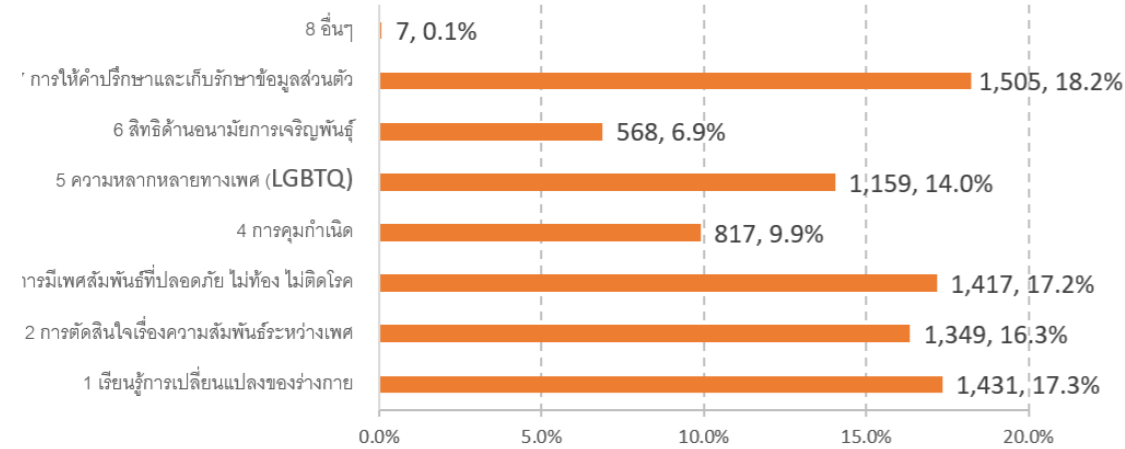
- เด็ก เยาวชน และวัยรุ่นมีความกังวลใจต่อสี่เรื่องหลักที่มีผลกระทบต่อยุวชนมากที่สุด นั่นคือ ปัญหาซึมเศร้า อุบัติเหตุ ยาเสพติด และการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น
- เด็ก เยาวชน และวัยรุ่นมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาในภาพรวม แต่ยังคงต้องปรับปรุงเนื้อหาให้รอบด้านโดยคำนึงถึงสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นมากขึ้น ไม่มุ่งเพียงการนำเสนอผลกระทบทางลบของการมีเพศสัมพันธ์ และต้องเพิ่มศักยภาพของบุคลากร ครู เรื่องการให้คำปรึกษาและเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของเด็ก เยาวชน และวัยรุ่น
- ต่อคำถามที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและทัศนคติของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และปรับทัศนคติเรื่องเพศวิถีศึกษาของเด็ก เยาวชนและวัยรุ่น อีกทั้งเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นมีความต้องการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับคนรุ่นใหม่ในอนาคต
- ต่อคำถามที่ว่า “ถ้า ‘ฉันท้อง’ หรือ ‘คนรักของฉันท้อง’” ครึ่งหนึ่งของเด็ก เยาวชนและวัยรุ่นมีความเห็นว่า “แม่” เป็นบุคคลแรกที่ตนจะปรึกษาและขอคำแนะนำ โดย 2 ใน 3 ของเด็กและวัยรุ่นมั่นใจว่าตนมีความรู้ที่สามารถให้คำแนะนำกับเพื่อนที่ตั้งท้องได้ว่าควรทำอย่างไร โดยเฉพาะความรู้เรื่องการพิทักษ์สิทธิเมื่อวัยรุ่นตั้งครรรภ์
- จากการสำรวจ ครึ่งหนึ่งของเด็กและวัยรุ่นรู้สึกพึงพอใจการให้บริการอนามัยการเจริญพันธุ์ในพื้นที่ที่ตนพักอาศัย แต่ควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เยาวชน

และวัยรุ่นมากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องการเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้คำปรึกษาและข้อมูลทางโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับวัยรุ่น ตลอดจนมีช่องทางการเข้าถึงถุงยางอนามัยที่เป็นมิตรมากขึ้น

Box 1 - ผลสำรวจเสียงเด็ก เยาวชน และวัยรุ่น ประมาณสามพันคน สะท้อนปัญหาที่มีผลต่อชีวิตวัยรุ่นมากที่สุด

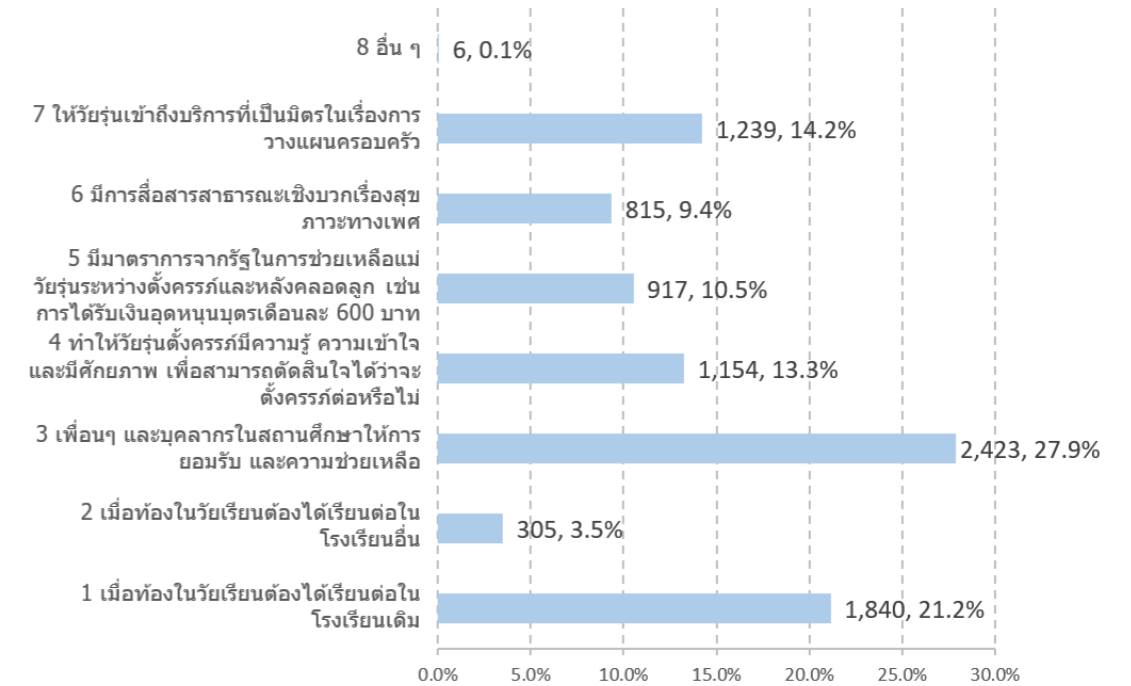
Box 2 - ฉันทายากรเรียนรู้เรื่องต่อไปนีเพื่อให้เข้าใจเพศวิถีศึกษาอย่างรอบด้าน

ผลการสำรวจในครั้งนี่ยังสามารถสรุปสาระสำคัญ และได้กลายเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสะท้อนขึ้นไปยังที่ประชุมของคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีข้อเสนอ 3 ประเด็นสำคัญ³ ข้อเสนอแรกคือ **ให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมวางแผนและประเมิน** เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัยรุ่นและวัยรุ่นแต่ละพื้นที่มีส่วนร่วมวางแผนและประเมินผลการให้บริการ สุขอนามัยเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตร โดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้คำปรึกษาและข้อมูล เกี่ยวกับสุขภาวะทางเพศและเพศศึกษาอย่างรอบด้าน ผ่านทาง Social Media ที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก เยาวชนและ

³ <https://thailand.unfpa.org/th/youth-voice>

Box 3 - เมื่อวัยรุ่นตั้งครรถ์กันเห็นว่าควรได้รับสิทธิดังต่อไปนี้

วัยรุ่น โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังควรจัดให้มีช่องทางเข้าถึงถุงยางอนามัยที่เป็นมิตรมากขึ้นสำหรับเยาวชนและวัยรุ่น เป็นช่องทางและการให้บริการที่ไม่นำไปสู่อคติหรือการตีตราจากผู้ใหญ่และจากสังคมโดยรวม ในกรณีที่ตั้งครรถ์ เยาวชนและวัยรุ่นควรมีความรู้ความเข้าใจว่ามีช่องทางที่เป็นมิตรใดบ้างที่สามารถให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือตามสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เยาวชนและวัยรุ่นควรได้รับและต้องการ

ข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องที่สองคือ การให้ความรู้กับวัยรุ่น เป็นข้อสรุปในการที่ให้วัยรุ่นเกิดความมั่นใจว่าตนมีความรู้ให้คำแนะนำกับเพื่อนที่ตั้งครรภ์ได้ โดยเฉพาะความรู้เรื่องการพิทักษ์สิทธิเมื่อวัยรุ่นเกิดการตั้งครรภ์ แนวทางในการได้มาซึ่งความรู้ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และศักยภาพของเยาวชนและวัยรุ่น ผ่านกลไกสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยรวมทั้งสถานักเรียนในทุกระดับ เพื่อสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิภายใต้มาตรา 5 ภายใต้ พ.ร.บ.การป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น นำมาซึ่งการตระหนักถึงสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ของตนเองและเพื่อนวัยรุ่นผ่านทักษะชีวิตและการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีอย่างรอบด้าน

การสร้างเสริมความรู้ยังหมายถึงการรวบรวมข้อมูลและรณรงค์สร้างความรู้แก่เยาวชนและวัยรุ่น และแก่สังคมโดยรวม เพื่อสร้างความตระหนักว่าเยาวชนและวัยรุ่นมีสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ในเรื่องในบ้าง รวมทั้งสร้างเสริมบทบาทครอบครัวในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพทางเพศที่มีความหมายกว้างกว่าการมีเพศสัมพันธ์ โดยเน้นการหล่อหลอมเลี้ยงดูให้เยาวชนและวัยรุ่นมีความเข้าใจเรื่องเพศจากฐานความคิดเรื่องสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวและรักษาข้อมูลเฉพาะของบุคคลอื่น การให้ข้อมูลและทางเลือกให้กับวัยรุ่น และให้ผู้ที่เป็นแม่มีบทบาทสำคัญเป็นบุคคลแรกที่เยาวชนและวัยรุ่นจะขอคำปรึกษาเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ส่วนข้อเสนอในเรื่องที่สามคือ **ท้องแล้วต้องได้เรียน** ได้ข้อสรุปว่าแม่วัยรุ่นที่ท้องแล้วต้องได้เรียนภายใต้รูปแบบหรือสถานศึกษาที่ตัวแม่วัยรุ่นเองต้องการ โดยเรียนอนุญาตให้เรียนอยู่โรงเรียนเดิมหรือโรงเรียนใหม่

และจัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแลแม่วัยรุ่นให้ยังสามารถศึกษาต่อในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากครูและเพื่อนร่วมชั้นและปราศจากการตีตรา

อีกหนึ่งเสียงสะท้อนที่ได้จากการสำรวจนี้ คือเรื่องของ **วัยรุ่นที่มีความพิการและการเข้าถึงสิทธิด้านอนามัยเจริญพันธุ์** โดยสรุปได้ว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การคุมกำเนิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการป้องกันโรคที่เพียงพอ ที่สำคัญเยาวชนและวัยรุ่นผู้มีความพิการยังขาดสื่อการเรียนการสอนเรื่องสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมกับสภาวะความพิการของตน สิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในปัจจุบันคือ การที่ผู้ปกครองหรือครูยังมองว่าความต้องการความรู้เรื่องเพศหรือการสนใจเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่สมควรและไม่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความพิการ นอกจากนั้น วัยรุ่นหญิงที่มีความพิการยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิเรื่องเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ของตนเองน้อยมากหรือแทบไม่มี บางกรณีพบว่า ผู้ปกครองตัดสินใจทำหมันเด็กหรือวัยรุ่นหญิงที่มีความพิการเพื่อยุติปัญหาการถูกละเมิดทางเพศ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการทำหมันในเยาวชนและวัยรุ่นหญิงอาจจะเพิ่มความเสี่ยงในการถูกล่วงละเมิดทางเพศสูงขึ้นอีกเพราะผู้กระทำผิดอาจทราบข้อเท็จจริงนี้และแสวงหาประโยชน์จากภาวะการเป็นหมันของวัยรุ่นหญิงที่มีความพิการ

ผลการสำรวจนี้สามารถมั่นใจได้ถึงความเที่ยงตรงและคุณภาพของข้อมูล เพราะเมื่อสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศทำการเก็บข้อมูลจากเครือข่ายเด็ก เยาวชนและวัยรุ่นทั่วประเทศได้แล้ว ได้นำไปตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพัฒนาสังคม

Box 4 - ข้อเสนอเชิงนโยบายสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ จากเยาวชนและวัยรุ่น 3,000 คนทั่วประเทศ รวบรวมและสรุปโดยสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย และ ผู้แทนเยาวชนในคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ความเห็นและข้อเสนอแนะจากวัยรุ่น

1 ให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมวางแผนและประเมิน

ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนและวัยรุ่นในแต่ละพื้นที่มีส่วนร่วม วางแผนและประเมินผลการให้บริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตร โดย

- 1.1 เพิ่มช่องทางสื่อสารให้คำปรึกษาและข้อมูล เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศและเพศศึกษารอบด้านผ่านทาง Social Media ที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเยาวชนและวัยรุ่นโดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการ เช่นกลุ่มชาติพันธุ์
- 1.2 จัดให้มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลอย่างง่ายและเป็นมิตรมากขึ้นสำหรับเยาวชนและวัยรุ่นที่ไม่เข้าไปสู่อคติหรือการตีตราจากผู้ใหญ่และจากสังคมโดยรวม
- 1.3 เมื่อตั้งครรภ์ เยาวชนและวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจว่ามีช่องทางที่เป็นมิตรใดบ้างที่สามารถให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือตามสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ตามที่เยาวชนและวัยรุ่นต้องการ

2 ให้ความรู้กับเยาวชนและวัยรุ่น

วัยรุ่นต้องการมีความมั่นใจว่าตนมีความรู้ให้คำแนะนำกับเพื่อนที่ตั้งครรภ์ได้ โดยเฉพาะความรู้เรื่องการพิทักษ์สิทธิเมื่อวัยรุ่นตั้งครรภ์

- 2.1 พัฒนาความรู้และศักยภาพของเยาวชนและวัยรุ่นผ่านกลไกสภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งสถานศึกษาในทุกระดับเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับสิทธิภายใต้มาตรา 5 ของพ.ร.บ.ป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อให้เยาวชนและวัยรุ่นทุกคนสามารถเป็นผู้พิทักษ์สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ตระหนักถึงสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ของตนและของเพื่อนเยาวชนผ่านทักษะชีวิตและการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้าน

2.2 รวบรวมข้อมูลและสร้งรค์สร้างความรู้แก่เยาวชนและวัยรุ่นและสังคมโดยรวม เพื่อสร้างความตระหนักว่าเยาวชนและวัยรุ่นมีสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์เรื่องใดบ้าง

2.3 ส่งเสริมบทบาทครอบครัวในการสื่อสารสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพทางเพศที่มีความหมายกว้างกว่าการมีเพศสัมพันธ์ เน้นการหล่อหลอมเลี้ยงดูให้เยาวชนและวัยรุ่นมีความเข้าใจเรื่องเพศจากฐานความคิดเรื่องสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ การเคารพความเป็นส่วนตัวและรักษาความลับของบุคคลอื่น การให้ข้อมูลและทางเลือกให้เยาวชนและวัยรุ่น และให้ผู้ที่เป็น "แม่" มีบทบาทสำคัญเป็นบุคคลแรกที่เยาวชนและวัยรุ่นจะขอคำปรึกษาเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

3 ท้องแล้วต้องได้เรียน

แม่วัยรุ่นที่ท้องแล้วต้องได้เรียนต่อโดยเรียนอนุญาโตให้เรียนอยู่โรงเรียนเดิมและจัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแลแม่วัยรุ่นที่ยังศึกษาต่อในโรงเรียนโดยเฉพาะการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากครูและเพื่อนร่วมชั้น

4 วัยรุ่นที่มีความพิการและการเข้าถึงสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

- 4.1 เยาวชนกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การคุมกำเนิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการป้องกันโรคที่เพียงพอ ที่สำคัญเยาวชนและวัยรุ่น ผู้มีความพิการยังขาดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาวะ-ความพิการของตน
- 4.2 ผู้ปกครองหรือครูยังมองว่าความต้องการความรู้เรื่องเพศหรือการสนใจเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่สมควรและไม่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความพิการ
- 4.3 เยาวชนหญิงที่มีความพิการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิเรื่องเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ของตนเองน้อยมากหรือแทบไม่มี บางกรณีพบว่า ผู้ปกครองตัดสินใจทำแท้งเด็กหรือเยาวชนหญิงที่มีความพิการ เพื่อยุติปัญหาการถูกละเมิดทางเพศ

และความมั่นคงของมนุษย์อีกครั้ง หลังจากนั้นตัวแทน 40 คน ที่คัดสรรโดยสภาเด็กและเยาวชนตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลอีกครั้งก่อนนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปขยายผลและใช้ประโยชน์ในระดับต่างๆ ต่อไปจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นนี้ นาย โยธิน ทองพะวา ประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยได้แสดงความเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับไว้ว่า

“หลังจากที่มีการเกิดกฎหมายขึ้น ต้องมีการติดตามและประเมินผลว่าหน่วยงานต่างๆ หรือภาครัฐได้ปฏิบัติแล้วมีผลอย่างไร ด้วยการติดตามประเมินผลหลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจเสียงวัยรุ่น เราจะนำเทคโนโลยีมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการสำรวจเสียงวัยรุ่น ยกตัวอย่างง่ายๆ ว่าเด็กที่ท้องได้เรียนต่อหรือไม่ มีใครที่ท้องโดนไล่ออกจากโรงเรียนหรือไม่ หรือการบริการเป็นยังไง การให้คำปรึกษา มีการรักษาข้อมูลเฉพาะบุคคลมากน้อยแค่ไหน ซึ่งจะมีการสะท้อนเสียงกลับมา เป็นการชี้แจงหรือพีตแบ็คกลับมาให้กับภาครัฐ ภาคนโยบาย ให้ได้ไปดำเนินการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น หลังจากที่เรามีกฎหมาย ต้องมีการชี้แจงที่ต้องมีการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชนและวัยรุ่นซึ่งเป็นคนประสบปัญหาโดยแท้จริง จะต้องเป็นผู้สะท้อนออกมา และมีการสำรวจเสียงวัยรุ่นเกิดขึ้น เพื่อสะท้อนกลับมา นอกจากนั้นยังผลักดันให้เป็นนโยบาย เป็นวาระแห่งชาติต่อไป”

บทที่ 2

การมีส่วนร่วมของวัยรุ่นสู่
การผลักดันเชิงนโยบาย

ด้วยเป้าหมายของ UNFPA ที่เชื่อมั่นในการทำงานแบบประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ตามมาตรา 5 ภายใต้ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 จึงทำให้เกิดกระบวนการทำงานกับพันธมิตรด้านสื่ออย่างไทยพีบีเอส และภาครัฐคือกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ผ่านเครือข่ายเยาวชนและวัยรุ่นอย่างสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยและสถานักเรียนในระดับต่างๆ จนได้ทั้งความต้องการในภาพรวมและข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์จำนวนสามข้อเสนอ

การขยายผลของข้อเสนอทั้งสามประการนี้ส่งผลถึงการตัดสินใจในระดับนโยบาย โดยได้รับการบรรจุอยู่ในวาระการประชุมของคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประจำปี 2562/2 กลายเป็นข้อเสนอในเชิงนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมสามเรื่องหลัก ปรากฏอย่างชัดเจนในมติที่ประชุมของคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ ประกอบด้วย⁴

4 <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER17/DRAWER002/GENERAL/DATA0002/00002366.PDF>

1. ส่งเสริมให้เด็กและวัยรุ่นในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินผลการให้บริการสุขภาพที่เป็นมิตรด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โดยเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ช่องทางการเข้าถึงถุงยางอนามัยอย่างไม่มีอคติจากผู้ใหญ่ และช่องทางการเข้าถึงสิทธิและความช่วยเหลือ
2. ควรพัฒนาความรู้แก่เด็กและวัยรุ่น ผ่านกลไกสภาเด็กและเยาวชนฯ รณรงค์ให้ความรู้ ส่งเสริมบทบาทครอบครัวในการสื่อสารเรื่องเพศอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมบทบาทและให้ความรู้แก่คนเป็นแม่ในการให้คำปรึกษา
3. ให้วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ได้เรียนต่อทุกรายในโรงเรียนเดิม โดยมีระบบดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม

นอกจากสามข้อเสนอสู่ที่สะท้อนจากผลสำรวจความต้องการของวัยรุ่นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ในวาระการประชุมของคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประจำปี 2562/2 ยังมีความเห็นและข้อสังเกตจากทั้ง UNFPA และตัวแทนวัยรุ่นฝากไว้ในวาระการประชุม กล่าวคือ ดร.วาสนา เอ็มอิม ผู้แทนของ UNFPA เสนอให้หน่วยสายด่วน 1663 สอบถามข้อมูลการคุมกำเนิดกับผู้รับการปรึกษาด้วย

ในขณะที่นายโยธิน ทองพะวา ผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยได้เสนอให้ดำเนินการช่วยเหลือวัยรุ่นกรณีจำเป็นต้องเข้าถึงการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยและทันการ สิทธิเสียงของวัยรุ่นในการร่วมเสนอความเห็นกับคณะกรรมการฯ ที่มีนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี หน้าที่ประธานกรรมการจากการได้รับมอบหมายแทนนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้

เกิดการแก้ไขเพิ่มเติมทางกฎหมายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของเยาวชน และวัยรุ่นอย่างครอบคลุม รวมทั้งวัยรุ่นกลุ่มเปราะบางที่อาจยังเข้าไม่ถึงความรู้และทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัยรุ่นผู้พิการ ความสำเร็จอย่างนี้เป็นรูปธรรมเหล่านี้ตรงกับเป้าหมายที่ UNFPA คาดหวังไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสำเร็จที่มาจากเสียง สิทธิและการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น เพื่อยกระดับสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ตามหลักสิทธิการวางแผนครอบครัวภายใต้กรอบการประชุมนานาชาติว่าด้วยเรื่องประชากรและการพัฒนา (International Conference of Population and Development - ICPD) และภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติรับรองได้อย่างแท้จริง

เมื่อรับหลักการในเชิงกฎหมายแล้ว ทางฝ่ายนโยบายได้ขยายผลสู่ข้อปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยผลงานความสำเร็จได้ปรากฏในการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) การให้โอกาสเด็ก เยาวชนและวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม รวมทั้งนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโดยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการเปิดกว้างเชิงนโยบายของกรมอนามัยในการฝังยาคุมกำเนิดกึ่งถาวรฟรีให้วัยรุ่นหญิงอายุ 10-20 ปี ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ล้วนเกิดจากเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสะท้อนความต้องการของเยาวชนและวัยรุ่น ต่อยอดไปสู่การทำงานแบบภาคี (partnership) ระหว่างหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ในระดับนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับประเด็นการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เกี่ยวกับการให้วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ยังคงได้รับโอกาสเรียนต่อในสถานศึกษาเดิมที่เกิดขึ้นช่วงกลางปี 2563 นั้น เป็นการประสานความร่วมมือของสามกระทรวง ประกอบไปด้วยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีแถลงการณ์อย่างชัดเจนว่าหน่วยงานในระดับนโยบายจะมีการดำเนินการและเกิดการบังคับให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559

โดยเฉพาะในมาตรา 9 ซึ่งระบุให้มีสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยเยาวชนและวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในสถานศึกษาจะได้รับการพิจารณาให้ยังคงเกิดความต่อเนื่องในการเรียน ควบคู่ไปกับการดูแลด้านอนามัยการเจริญพันธุ์และสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม ภายหลังจากการคลอดต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในกรณีที่วัยรุ่นซึ่งตั้งครรภ์ประสบปัญหาในการเลี้ยงดูบุตร ต้องมีการจัดหาครอบครัวทดแทนเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ผลจากการลงนาม MOU นี้ ยังหมายถึงรวมถึงการเปิดโอกาสให้สภาเด็กและเยาวชนฯ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในภูมิภาค ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อให้วัยรุ่นเหล่านี้เป็นแกนนำในประเด็นการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกลไกการป้องกันแก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การขยายผล พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559 ยังปรากฏเป็นนโยบายในด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างครอบคลุมกว้างขวาง โดยกรมอนามัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ได้ดำเนินนโยบายในการส่งเสริมเรื่องการคุมกำเนิด ต่อเนื่องไปจนถึงนโยบาย การวางแผนด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ให้เป็นไปตามสิทธิของวัยรุ่น เริ่มตั้งแต่ แนวคิดเรื่องการคุมกำเนิดอย่างถูกต้องบนฐานสิทธิโดยเป็นการทำงานร่วมกัน ระหว่างกรมอนามัยและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ให้ เยาวชนและวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-20 ปี ที่ต้องการคุมกำเนิดโดยไม่ต้องขอ อนุญาตผู้ปกครอง เน้นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและกลุ่มที่ตั้งครรภ์และคลอด แล้วที่ต้องการใช้สิทธินี้เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำ โดยสามารถรับบริการฝัง ยาคุมกำเนิดได้ฟรี ภายใต้สิทธิใดๆ ตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ไม่ว่าจะ เป็นสิทธิประกันสังคม สิทธิ 30 บาทรักษาทุกโรค หรือสวัสดิการรักษา พยาบาลข้าราชการ นโยบายที่เกิดขึ้นนี้แสดงให้เห็นถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ของเยาวชนและวัยรุ่นได้เกิดขึ้นจากระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติการได้อย่าง เป็นรูปธรรม

นอกจากนั้น กรมอนามัยยังได้ดำเนินนโยบายด้านการให้สิทธิด้าน สุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ในการวางแผนที่จะตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติการตั้งครรภ์ โดยมีทัศนคติต่อเรื่องเหล่านี้ในมุมมองของ “บริการด้าน สุขภาพ” รวมทั้งจัดให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 1663 รวมทั้งช่องทางออนไลน์ผ่าน TEEN CLUB Line Official เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงข้อมูลความรู้และหลักปฏิบัติต่างๆ สามารถประสานกับหน่วย งานที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ด้วยยาจำนวน 135 แห่ง ได้อย่างปลอดภัย และทั่วถึง นโยบายนี้สอดคล้องกับการที่คณะรัฐมนตรีได้ดำเนินการให้เกิด ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานทำ ให้แท้ง ในมาตรา 301 และ 305 ปรับจากกฎหมายเดิมที่ห้ามหญิงตั้งครรภ์เกิน

12 สัปดาห์ มีการทำแท้งโดยเด็ดขาด การกำหนดอายุครรภ์ในการทำแท้ง ต้องเป็นไปตามความเห็นของแพทยสภาและราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่ง ประเทศไทย หากฝ่าฝืนจะต้องโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นำไปสู่การแก้ไข พ.ร.บ.ฯ ให้หญิงที่มีอายุครรภ์ ไม่เกิน 12 สัปดาห์ สามารถทำแท้งได้

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานทำแท้ง มีจุด ที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ชัดเจนคือ การ เพิ่มเติมในมาตรา 305 ที่ทำให้การยุติการตั้งครรภ์มีขอบเขตของผู้ใช้สิทธินี้ อย่างกว้างขวางและตรงกับบริบทด้านสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น จากเดิมที่

สิทธิในการยุติการตั้งครรภ์โดยไม่ผิดกฎหมาย ผู้ขอใช้สิทธิต้องเป็นการกระทำ เนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือหญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำ ความผิด อาญา ได้เพิ่มเติมสิทธิให้ขยายไปถึงหญิงที่มีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์ หลังเข้าสู่กระบวนการปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นรับรองหรือให้ความเห็น สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

ความสำเร็จต่างๆ ที่ปรากฏเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์เหล่านี้ ล้วนเป็นผลที่เกิดจากเสียงสะท้อนของ เยาวชนและวัยรุ่น ที่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติที่ดี (Good practice) ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิในการ ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมในกรณีตั้งครรภ์ในสถานศึกษา การใช้สิทธิเพื่อขอฟังยาคุมกำเนิด ตลอดจนการใช้สิทธิเพื่อยุติการตั้งครรภ์ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมของวัยรุ่น ล้วน เป็นยุทธศาสตร์ที่ UNFPA มุ่งหวังตั้งใจ โดยใช้กลยุทธ์ประสานความร่วมมือ (partnership) กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มเครือข่าย เยาวชนและวัยรุ่น เพื่อสนับสนุนให้วัยรุ่นเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมสะท้อนความต้องการด้านสิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ จนกระทั่งได้ผลลัพธ์ในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และตรงตามสิทธิ และความต้องการของวัยรุ่น

บทที่ 3

ความรู้สู่อคติและปัญหาสังคม

จากหลักสูตร I-D Sign ที่ UNFPA ได้จัดทำขึ้นและได้รับการรับรองโดยสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เพื่อสนับสนุนวัยรุ่นและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิในสุขภาพทางเพศและการเจริญพันธุ์ทั่วโลกให้กับวัยรุ่น ทำให้ตัวแทนของวัยรุ่นเหล่านี้ได้มีสิทธิมีเสียงสะท้อนความต้องการของตัวเอง และมีส่วนร่วมในภาคีต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล เช่น กรณีของการกำหนดนโยบายเรื่องสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยมี นายโยธิน ทองพะวา ประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยและสมาชิกคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาคำพิพาทการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เข้าร่วมแสดงความเห็นในการเปิดตัวรายงานสถานการณ์ประชากรโลก 2021 (State of World Population 2021) โดยสำนักงาน UNFPA ประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพื่อสะท้อนสิทธิเสียงในเนื้อตัวร่างกายของวัยรุ่นไทย

โดยประธานสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยได้แสดงทัศนะไว้ว่าประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิด พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาคำพิพาทการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น สิทธิในร่างกายของวัยรุ่น ครอบคลุมทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยเฉพาะในมาตรา 5 ซึ่งเน้นย้ำสิทธิที่จะได้รับการด้านอนามัยการเจริญ

พันธุ์ ให้วัยรุ่นใช้สิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง รวมทั้งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างครบถ้วน มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และได้รับการจัดสวัสดิการสังคมอันนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับเยาวชนและวัยรุ่น หรือเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นพวกเขาย่อมมีสิทธิที่จะตัดสินใจเองได้ ตัวแทนของวัยรุ่นควรได้เข้าไปมีส่วนในการแก้ไขกฎหมายยุติการตั้งครรภ์ เพื่อให้เกิดสิทธิที่จะยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัยและเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย นอกจากนี้วัยรุ่นควรมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากการบูรณาการของทั้ง 6 กระทรวง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือวัยรุ่นในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาซึ่งต้องจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้าน ตั้งแต่ขั้นต้น และมีการพัฒนาศักยภาพครูให้พร้อมสำหรับการเข้าใจในสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ การเป็นผู้ให้คำปรึกษาของเด็กในสถานศึกษา และมีการประสานส่งต่อให้ได้รับการจัดสวัสดิการทางสังคม และได้รับบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม โดยโยธินยังได้ต่อยอดถึงกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะเปราะบาง ที่เป็นกลุ่มสำคัญที่สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนตลอดมา

“ควรจัดให้เป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมโดยเยาวชนและวัยรุ่น นอกจากนี้เรายังมีเวทีที่เป็นสมัชชาเยาวชนและวัยรุ่น เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ได้สะท้อนเสียงไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น LGBT วัยรุ่นชาติพันธุ์ กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เปราะบาง ได้สะท้อนความต้องการต่างๆ ด้วย โดยผ่านกลไกสภาเด็กและเยาวชน สิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสะท้อนเสียงไปยังภาครัฐในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคำพิพาท”

สำหรับการส่งเสริมความรู้ในส่วนของภาครัฐอย่างสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้มีการให้ความรู้ผ่าน Line Official Account TEEN CLUB เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความรู้และความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องพร้อมขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การวางแผนครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ด้วยการมอบบริการคุมกำเนิดด้วยการใส่ห่วงอนามัยและฝังยาคุมกำเนิดฟรีที่สถานบริการเครือข่ายของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นและสตรีที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมสามารถเข้ารับบริการได้อย่างทั่วถึง การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ผ่านแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันไลน์ ยังเป็นรูปแบบการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งตรงถึงกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่จะสนับสนุนงานภายใต้กรอบการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาและประชากร หรือ ICPD's commitment ที่รัฐบาลไทยได้ประกาศไว้เมื่อปี 2562 ที่ผ่านในการประชุมสุดยอด ณ กรุงไนโรบี (The Nairobi Summit on 25 year of the International Conference of Population and Development)⁵

5 <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-518559>

สื่อสารสิทธิ สื่อสร้างการมีส่วนร่วมคนหนุ่มสาว

แนวปฏิบัติที่ดีจากแผนความร่วมมือที่ 11 ของ UNFPA ที่เกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนสิทธิเสียงของคนหนุ่มสาว ยังเป็นเรื่องความร่วมมือกับสื่อเชิงกล ยุทธ์และพันธมิตรสื่อต่างๆ เช่น โครงการสื่อออนไลน์ “My Body, My Right, My Choice” ที่ประสานการทำงานกับบริษัทเด็กดี อินเทอร์เน็ตทีฟ จำกัด เพื่อให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องและอยู่บนฐานสิทธิแก่วัยรุ่น สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การจัดการเมื่อ เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม และสร้างความเข้าใจเรื่องเพศที่อยู่บนฐานสิทธิ รวมทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสิทธิภายใต้มาตรา 5 ของ พ.ร.บ. การป้องกันและ แก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์อื่นๆ ที่นำเสนอผ่านสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

สำหรับโครงการ “My Body, My Right, My Choice” เป็นการทำงาน ร่วมกับระหว่าง UNFPA และ บริษัทเด็กดี อินเทอร์เน็ตทีฟ จำกัด บริษัทด้านสื่อ ที่มีฐานกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นโดยตรง โครงการนี้เป็นการ สื่อสารกับวัยรุ่นผ่านรูปแบบเรื่องเล่าและสถานการณ์ตัวอย่าง ผ่านช่องทาง สื่อสังคมออนไลน์ โดยเน้นการให้ความรู้เรื่องสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัย

การเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นหญิง เพื่อป้องกันปัญหา ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็น ความรุนแรงบนฐานเพศ การป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมรวมถึงการบริหาร จัดการต่างๆ ตลอดจนให้ความรู้ที่ถูกต้องเรื่องเพศวิถีและหลักปฏิบัติต่างๆ โดย ได้รับความร่วมมือด้านวิชาการจากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย

หัวข้อต่างๆ ของคลิปวิดีโอที่ทำการสื่อสารกับวัยรุ่น ถูกออกแบบทั้ง เรื่องราวและภาษาที่สามารถเชื่อมโยงกับวัยรุ่นได้โดยง่าย เช่น พลาดมาแล้ว ก็คน กับคำว่าครั้งเดียวไม่เป็นไร ใครๆ ก็ทำกัน เพศไหนก็เพื่อนกันปะ หรือ ป้องกันก็พลาดได้ เป็นคลิปความยาวไม่เกิน 6 นาที ซึ่งมีเนื้อหาในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ ตลอดจน สร้างทัศนคติที่ไม่ให้เกิดอคติทางเพศ เช่น สถานการณ์ตัวอย่างที่นำเสนอ ผ่านสื่อในเรื่อง “แค่พกถุงยางฯ ทำไมต้องนินทา?” ที่สะท้อนให้เห็นการที่วัยรุ่นหญิงบังเอิญทำกระเป๋าหล่นในที่สาธารณะ จนของถุงยางกระเด็นออกมา ทำให้ผู้ใหญ่ในบริเวณนั้นเกิดอคติว่าวัยรุ่นหญิงคนนี้ต้องมีพฤติกรรมทางเพศ ไม่เหมาะสม ในขณะที่กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว กลับมี ทัศนคติที่ต่างออกไป โดยเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เสียหาย และผู้หญิงมีสิทธิที่จะพก ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันตัวเองและรักษาสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ได้

โครงการ “My Body, My Right, My Choice” ยังรณรงค์ให้มีการ เปิดพื้นที่สนทนาด้านสิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ให้กว้างยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ลบล้างมายาคติที่ขัดแย้งกับสิทธิทางเพศตาม หลักการของสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน มีการดึงผู้มีชื่อเสียงและอินฟลูเอน

เซอร์ที่วัยรุ่นให้การยอมรับ เปิดวงสนทนาผ่านรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างแนวคิดที่ถูกต้องและเปิดกว้างในประเด็นต่างๆ เช่น อ้วนเกินไป คุกกี้ไม่ดี ต้องหาวิธีจัดการ?, ผู้หญิงเปิดเผยเรือนร่าง เป็นเสรีภาพหรือแค่ชอปปี้? หรือ ร่างกายที่ไม่เพอร์เฟกต์ ต้องกลายเป็นข้อจำกัดเรื่องการแต่งตัว? การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นอย่างทั่วถึง เป็นสิ่งที่ UNFPA และพันธมิตรสื่อสารมวลชน คาดหวังจะทำให้วัยรุ่นเข้าใจและเรียนรู้สิทธิทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่อยู่บนฐานสิทธิ สามารถรักษาสีผิวในเนื้อตัวร่างกายของตัวเอง รวมทั้งสร้างสังคมที่มีสุขภาวะทางเพศที่ดีต่อไป

อีกหนึ่งสื่อพันธมิตรของ UNFPA คือสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่นอกจากจะมีส่วนร่วมในการสร้างศักยภาพให้เครือข่ายวัยรุ่นในด้านการสื่อสารสาธารณะและการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนและวัยรุ่นเกี่ยวกับความต้องการด้านสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์แล้ว ไทยพีบีเอสยังเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เช่น การนำเสนอประเด็น “แม่วัยรุ่นต้องได้เรียน” ทางรายการพลิกปมข่าว⁶ และ “ห้องก็เรียนได้?” รายการสามัญชนคนไทย⁷ โดยนำเสนอเชื่อมโยงทั้งปัญหาที่วัยรุ่นมีครรภ์ระหว่างเรียน ถูกผลักออกจากการศึกษา และนโยบายของภาครัฐที่จะเข้ามารองรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นภายใต้ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559

ด้วยการประสานความร่วมมือที่ดีของสื่อพันธมิตรที่เข้าถึงและมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งเยาวชนและวัยรุ่น จึงทำให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องด้านสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ขยายไปสู่สาธารณชนอย่างทั่วถึง เท่าทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร อัตราการเจริญพันธุ์ ที่จำเป็นต้องยืนอยู่แนวคิดและหลักปฏิบัติบนฐานสิทธิ ผ่านแนวทางการทำงานในรูปแบบการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นภาคีที่ประสานความร่วมมือ และขับเคลื่อนไป

6 <https://thailand.unfpa.org/th/ed-opportunity-youth-day>

7 <https://thailand.unfpa.org/th/ed-opportunity>

สู่การปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบาย จึงทำให้แผนความร่วมมือระดับประเทศครั้งที่ 11 ของ UNFPA ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 เกิดเป็นรูปธรรมความสำเร็จที่ชัดเจน สนับสนุนงานภายใต้กรอบการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาและประชากร หรือ ICPD's commitment ที่มุ่งให้ประชากรทุกคนได้เข้าถึงการวางแผนครอบครัวบนฐานสิทธิ (zero unmet need for family planning) และเกิดประโยชน์โดยตรงกับกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้มีทักษะรากฐานซึ่งรวมถึงความรู้และศักยภาพในการจัดการสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์เพื่อให้จะสามารถดำเนินชีวิตตามเป้าหมายที่วางแผนและมุ่งหวังไว้และเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมไทยเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวและไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง

United Nations Population Fund

4th Floor United Nations
Service Building, Rajadamnern Nok Avenue,
Bangkok 10200, Thailand
thailand.unfpa.org

 [UNFPATHailand](https://www.facebook.com/UNFPATHailand)

 [UNFPA_Thailand](https://twitter.com/UNFPA_Thailand)

 [unfpa.thailand](https://www.instagram.com/unfpa.thailand)